

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna, soudkyně Daniely Zemanové a soudce Miloslava Výborného v právní věci žalobce: **Ing. J. H.**, proti žalovanému: **Odvolací finanční ředitelství**, se sídlem Masarykova 31, Brno, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 28. 5. 2013, č. j. 12988/13/5000-14502-706053, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 5. 2014, č. j. 31 Af 62/2013-53,

t a k t o :

- I. Žalobci **se neustanovuje** zástupce pro řízení o kasační stížnosti.
- II. Kasační stížnost proti výrokům III. a IV. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 5. 2014, č. j. 31 Af 62/2013-53, **se odmítá**.
- III. Kasační stížnost proti výrokům I., II. a V. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 5. 2014, č. j. 31 Af 62/2013-53, **se zamítá**.
- IV. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobou ze dne 14. 8. 2013 se žalobce (dále jen „stěžovatel“) domáhal zrušení, případně vyslovení nicotnosti, rozhodnutí žalovaného ze dne 28. 5. 2013, č. j. 12988/13/5000-14502-706053, a jemu předcházejícího rozhodnutí Finančního úřadu v Semilech ze dne 18. 11. 2011, č. j. 63488/11/258930605125. Současně navrhl, aby soud přiznal žalobě odkladný účinek. V průběhu řízení (dne 5. 12. 2013) požádal o osvobození

od soudních poplatků a ustanovení advokáta. Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 6. 5. 2014, č. j. 31 Af 62/2013-53 (dále též jen „usnesení krajského soudu“), rozhodl tak, že výrokem I. nepřiznal stěžovateli osvobození od soudních poplatků, výrokem II. zamítl návrh stěžovatele na ustanovení advokáta, výrokem III. vyzval stěžovatele k zaplacení soudního poplatku 3000 Kč za podanou žalobu, výrokem IV. zamítl návrh stěžovatele na přiznání odkladného účinku žalobě, a výrokem V. uložil stěžovateli zaplatit soudní poplatek 1000 Kč za rozhodnutí o návrhu na přiznání odkladného účinku žalobě.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[2] Stěžovatel napadl všechny výroky usnesení krajského soudu kasační stížností ze dne 13. 5. 2014 (doručenou Nejvyššímu správnímu soudu faxem dne 13. 6. 2014 potvrzeným písemným podáním shodného obsahu předaným k poštovní přepravě 16. 6. 2014) s odůvodněním, že jím bylo rozhodnuto „na základě domněnek soudu a jím uměle konstruovaného skutkového i právního stavu, ke kterému se žalobce neměl možnost ani jakkoli vyjádřit, čímž mu byla upřena i nejen Ústavou ČR garantovaná základní práva, aniž by se soud vůbec zabýval skutečným skutkovým a právním stavem této věci.“ Stěžovatel požádal o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení advokáta a podal též návrh na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti, jenž však blíže neodůvodnil.

[3] Žalovaný ve svém vyjádření navrhl kasační stížnost odmítnout pro opožděnost nebo zamítnout; ztotožnil se přitom s obsahem a závěry usnesení krajského soudu. Vyslovil též názor, že ani návrhu na přiznání odkladného účinku by neměl Nejvyšší správní soud vyhovět, a to pro stěžovatelem nesplněné břemeno tvrzení a důkazní břemeno.

III. Včasnost kasační stížnosti

[4] Usnesení krajského soudu bylo stěžovateli doručeno dne 31. 5. 2014 (sobota). Kasační stížnost podaná faxem dne 13. 6. 2014 (pátek) a řádně do tří dnů doplněná písemným podáním byla podána v průběhu zákonem stanovené dvoutýdenní lhůty [§ 106 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“)]; námitka její opožděnosti vznesená žalovaným proto obstát nemohla.

IV. Žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce v řízení o kasační stížnosti

[5] Vzhledem k tomu, že stěžovatel v kasační stížnosti požádal o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení advokáta v řízení o kasační stížnosti, zabýval se Nejvyšší správní soud nejprve těmito žádostmi.

[6] Nejvyšší správní soud s ohledem na předmět posuzované věci, kterým je kasační stížnost směřující proti usnesení o neosvobození od soudních poplatků, netrval na zaplacení soudního poplatku stěžovatelem za řízení o kasační stížnosti ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem v řízení o kasační stížnosti, a to aby předešel řetězení řešeného problému (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004, nebo ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007-36, všechna zde i níže citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz).

pokračování

[7] Přestože však zastoupení advokátem v tomto výjimečném případě z výše uvedených důvodů není podmínkou řízení, byl Nejvyšší správní soud povinen se zabývat žádostí stěžovatele o ustanovení zástupce a hodnotit potřebu zastoupení stěžovatele advokátem v řízení o kasační stížnosti.

[8] Z ustanovení § 35 odst. 7 s. ř. s., vyplývá požadavek splnění dvou zákonných podmínek pro ustanovení zástupce v řízení, a sice nedostatek prostředků navrhovatele, který by odůvodňoval jeho osvobození od soudních poplatků, a dále nezbytnost ustanovení zástupce k ochraně práv navrhovatele.

[9] Z důvodu zde již v odstavci [6] uvedeného Nejvyšší správní soud neposuzoval splnění první z uvedených podmínek. Zabýval se však splněním druhé z nich a dospěl k závěru, že v projednávané věci není nezbytná potřeba zastoupení stěžovatele v kasačním řízení advokátem prokázána. Kasační stížnost má v rámci daných možností požadované náležitosti a stěžovatel v ní srozumitelně vysvětlil, proč považuje usnesení krajského soudu za nesprávné; je také zřejmé, čeho se stěžovatel domáhá. Ve věci se jedná o právně zcela přehlednou otázku týkající se osobních a majetkových poměrů stěžovatele. Nejvyššímu správnímu soudu nic nebrání, aby o stěžovatelem formulované kasační stížnosti věcně rozhodl. Za této situace tedy Nejvyšší správní soud návrhu stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti nevyhověl.

V. Kasační stížnost proti výrokům III. a IV. usnesení krajského soudu

[10] Nejvyšší správní soud se dále zabýval kasační stížností směřující proti usnesení krajského soudu, jehož výrokem III. byl stěžovatel vyzván k zaplacení soudního poplatku 3000 Kč za podanou žalobu a jehož výrokem IV. byl zamítnut návrh stěžovatele na přiznání odkladného účinku žalobě. V této části shledal Nejvyšší správní soud kasační stížnost nepřipustnou.

[11] Důvody nepřipustnosti kasační stížnosti jsou upraveny v ustanovení § 104 s. ř. s. Podle odst. 3 písm. b) tohoto ustanovení je nepřipustná kasační stížnost proti rozhodnutí, jímž se pouze upravuje vedení řízení, a dle odst. 3 písm. c) tohoto ustanovení je nepřipustná kasační stížnost proti rozhodnutí, které je podle své povahy dočasné.

[12] Výzva krajského soudu k zaplacení soudního poplatku dle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v platném znění (dále jen „zákon o soudních poplatcích“), je pouze konstatováním zákonné povinnosti žalobce vyplývající z § 4 odst. 1 písm. a) zákona o soudních poplatcích. Citované ustanovení stanoví, že žalobci vzniká poplatková povinnost (již) podáním žaloby; výše poplatku je stanovena rovněž zákonem o soudních poplatcích. Účelem výzvy k zaplacení soudního poplatku je naplnění požadavku stanoveného v zákoně o soudních poplatcích tak, aby bylo možno v řízení pokračovat. Takovou výzvu krajského soudu je proto nutno považovat za rozhodnutí, jímž se pouze upravuje vedení řízení. Kasační stížnost směřující proti výroku III. usnesení krajského soudu proto Nejvyšší správní soud odmítl pro nepřipustnost dle § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s. ve spojení s § 46 odst. 1 písm. d) a § 120 s. ř. s. (srov. rozsudek

Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 4. 2008, č. j. 1 As 2/2008-47, nebo usnesení ze dne 27. 2. 2006, č. j. 5 As 15/2005-47).

[13] Podle judikatury Nejvyššího správního soudu je rozhodnutí o odkladném účinku žaloby rozhodnutím, které je podle své povahy dočasné (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 12. 2004, č. j. 5 As 52/2004-172, nebo usnesení ze dne 17. 5. 2012, č. j. 7 As 61/2012-37). V prvně citovaném usnesení bylo vysloveno, že „*přiznáním odkladného účinku žalobě se pozastavují účinky napadeného rozhodnutí správního orgánu do skončení řízení před soudem (§ 73 odst. 3 s. ř.s.). V tomto smyslu jde o stejný důsledek, který s sebou přináší aplikace § 38 odst. 4 s. ř. s., o předběžném opatření, jež zaniká nejpozději dnem, kdy se rozhodnutí soudu, jímž se řízení končí, stalo vykonatelným. Obdobně i toto usnesení lze i bez návrhu zrušit (§ 73 odst. 4 s. ř. s.), ukáže-li se v průběhu řízení, že pro jeho přiznání nebyly důvody, nebo že tyto důvody v mezidobí odpadly. Rozhodnutí o odkladném účinku žalobě jako procesní institut je zcela nepochybně svou povahou rozhodnutím dočasným, neboť má pouze omezené trvání; není-li zrušeno soudem, zaniká z moci zákona.*“ Kasační stížnost směřující proti výroku IV. usnesení krajského soudu proto Nejvyšší správní soud odmítl pro nepřípustnost dle § 104 odst. 3 písm. c) s. ř. s. ve spojení s § 46 odst. 1 písm. d) a § 120 s. ř. s.

VI. Kasační stížnost proti výrokům I., II. a V. usnesení krajského soudu

[14] Nejvyšší správní soud se následně zabýval kasační stížností směřující proti těm částem usnesení krajského soudu, kterými nebylo stěžovateli přiznáno osvobození od soudních poplatků, byl zamítnut jeho návrh na ustanovení advokáta a jímž bylo stěžovateli uloženo zaplatit soudní poplatek za rozhodnutí o návrhu na přiznání odkladného účinku žalobě. V této části Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost stěžovatele sice přípustnou, avšak nedůvodnou.

[15] Námitky stěžovatele proti těmto výrokům stěžovaného usnesení bylo možno obsahově podřadit pod kasační důvody dle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.

[16] Nejvyšší správní soud věnoval prvotně pozornost námitce nepřezkoumatelnosti usnesení krajského soudu. Nároku stěžovatele však nebylo možno přisvědčit, neboť výroky I., II. a V. jsou zcela jasné a srozumitelné a rovněž důvody, které krajský soud vedly k závěrům těmito výroky vyjádřeným, z obsahu odůvodnění usnesení krajského soudu sice stručně, avšak srozumitelně a přehledně vyplývají. Je zřejmé, že výchozí otázkou bylo pro všechny tyto tři výroky posouzení majetkových poměrů stěžovatele, přičemž krajský soud se touto otázkou zabýval a v odůvodnění usnesení uvedl své úvahy i závěry. Rovněž příslušná aplikovaná zákonná ustanovení jsou v usnesení uvedena. Nejvyšší správní soud proto konstatuje, že usnesení krajského soudu deficitem nepřezkoumatelnosti netrpí, protože nebyl naplněn kasační důvod předvídaný § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

[17] Poté Nejvyšší správní soud uvážil, není-li v projednávané věci naplněn kasační důvod dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., přičemž v úvahách a závěrech krajského soudu neshledal pochybení představující nezákonnost.

pokračování

[18] Jedním z aspektů práva na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod je právo na přístup k nezávislému a nestrannému soudu. Je tedy povinností státu vyvarovat se opatření, která by znemožnila realizaci tohoto práva a lze také vyžadovat po státu přijmutí pozitivních opatření, jež naplnění daného práva, a současně i závazku státu, zabezpečí. Podstatou takových opatření je zajistit rovný přístup všech osob k soudní ochraně, tedy reálný výkon tohoto ústavně zaručeného základního práva. Je přitom na uvážení státu, jaká opatření za tímto účelem zvolí (např. institut osvobození od soudních poplatků nebo bezplatné právní pomoci pro nemajetné), přičemž jejich užití může vázat na stanovenou proceduru, resp. na splnění konkrétních předvídatelných a přiměřených podmínek, to však jen tak, aby tyto ve svém důsledku neeliminovaly možnost přístupu k soudu.

[19] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. může být účastník na žádost osvobozen od soudních poplatků, pokud doloží, že nemá dostatečné prostředky na jejich zaplacení. Je tedy na účastníku, požaduje-li toto osvobození, aby podal žádost, a aby dostatečně své majetkové poměry popsal (břemeno tvrzení) a přesvědčivě doložil, že nemá prostředky na úhradu soudních poplatků (břemeno důkazní). Soud není oprávněn ani povinen zjišťovat majetkové poměry účastníka z úřední povinnosti; zásada vyšetřovací se zde neuplatní (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, 7 Azs 343/2004-50). Podmínka tvrdit a doložit nedostatek prostředků na zaplacení soudního poplatku je zcela legitimní a přiměřená, neboť lze i u nemajetných osob vyžadovat náležitou aktivitu za účelem zjištění skutečností potřebných pro případné vyhovění jejich žádosti o osvobození od soudních poplatků. Nelze naopak požadovat po státu (soudech), aby v případě žádostí účastníků soudních řízení o osvobození od soudních poplatků z vlastní iniciativy pátraly, jaké má ten který účastník majetkové poměry.

[20] V daném případě Nejvyšší správní soud zjistil z vyžádaného spisu krajského soudu následující. Krajský soud za účelem posouzení majetkových poměrů stěžovatele (v rámci rozhodování o žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků) vyzval stěžovatele k předložení vyplněného formuláře – prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech, dále k doložení posledního daňového přiznání, peněžního deníku (podnikal-li) a výpisů z účtů u peněžních ústavů. Stěžovatel v podání ze dne 31. 3. 2014 navrhl, aby byla důvodnost jeho návrhu na osvobození od soudních poplatků prokazována jím vyplněným formulářem - prohlášením o osobních, majetkových a výdělkových poměrech ze dne 24. 3. 2014, který zaslal krajskému soudu ve věci sp. zn. 31 Af 64/2013.

[21] Krajský soud vycházel ze stěžovatelem poukazovaného prohlášení ze dne 24. 3. 2014, a dále kopií složenek o platbách České správy sociálního zabezpečení stěžovateli za dobu od dubna 2011 do září 2012 a kopie daňového přiznání stěžovatele k dani z příjmu fyzických osob za rok 2011, které byly k prohlášení připojeny. Dospěl k závěru, že ze stěžovatelových tvrzení a předložených dokladů nelze dovodit, že by stěžovatelovy majetkové poměry odůvodňovaly jeho osvobození od soudních poplatků. Dle krajského soudu stěžovatel formulář - prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech nevyplnil správně a úplně. Bylo možno pouze zjistit, že stěžovatel nepracuje (dle potvrzení zaměstnavatele neměl ani od 1. 1. 2013 do 30. 6. 2013 žádné příjmy) a nepobírá dávky

nemocenského pojištění; dávky v průměrné výši 7.376 Kč měsíčně pobíral v době od 9. 4. 2011 do 30. 9. 2012. Stěžovatel přitom neuvedl, co mu brání ve výkonu práce, případně zda požádal o přiznání invalidního důchodu. Stěžovatel jen prohlásil, že v důsledku úrazu ze dne 19. 3. 2011 se jeho zdravotní stav zhoršoval a jeho žádosti o prodloužení podpůrčí doby bylo vyhověno jen do 18. 10. 2012. Krajský soud rovněž konstatoval, že ačkoliv byl stěžovatel poučen, že má uvést veškerý hodnotnější majetek jeho i ve společném jmění manželů, neučinil tak a pouze uvedl, že mu majetek byl obstaven nezákonnými exekucemi a nemůže s ním disponovat. Dluhy vyčíslil pouze souhrnnou částkou, a to aniž by sdělil, o jaké dluhy a jakých věřitelů se jedná. Dále bylo možno pouze zjistit, že manželka stěžovatele je v plném invalidním důchodu, který pobírá ve výši 11.155 Kč měsíčně. Krajský soud tak neshledal naplnění podmínek dle § 36 odst. 3 s. ř. s.

[22] Pokud krajský soud dospěl v dané věci k závěru, že stěžovatel nedostatek prostředků na zaplacení soudních poplatků řádně netvrdil ani neprokázal, jde o závěr souladný se zákonem stanovenými podmínkami pro užití institutu dle § 36 odst. 3 s. ř. s. Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech, které bylo stěžovateli zasláno k prokázání splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků, obsahuje srozumitelný a přehledný souhrn všech údajů, které je žadatel o osvobození povinen soudu uvést. U prohlášení v oddílu VIII. - Osobní majetek je zcela jednoznačný pokyn: *„Žadatel(ka) uvede veškerý majetek větší ceny, který mu patří (včetně majetku, jenž má se svým manželem ve společném jmění) v době podání tohoto potvrzení.“* Stěžovatel navzdory břemenu tvrzení a břemenu důkaznímu stran svých majetkových poměrů přednesl pouze obecná prohlášení, že nemá žádný majetek, se kterým by mohl disponovat (z důvodu exekučních řízení) a má dluhy v určité souhrnné výši (10 mil. Kč). Tato svá tvrzení nekonkretizoval ani nedoložil (např. výpisy z katastru nemovitostí, rozhodnutími o nařízení exekuce, smlouvami či jinými listinami prokazujícími dluhy a věřitele stěžovatele). Jediný konkrétní údaj uvedený k osobnímu majetku v oddílu VIII. prohlášení o majetkových poměrech je spisová značka 37 Cm 386/98 a 5 Nc 4172/2008, z čehož zejména bez uvedení souvislosti tohoto řízení s osobním majetkem stěžovatele (a následně i soudu, který uvedená řízení vede), nelze dovodit žádné závěry ohledně existence a hodnoty osobního majetku, k jehož uvedení je stěžovatel prohlášením výslovně vyzýván. Stěžovatel nedal krajskému soudu možnost jeho majetkové poměry komplexně posoudit. Nebylo přitom povinností soudu opakovaně stěžovatele vyzývat k dalším tvrzením či předkládání dalších dokladů o rozhodných skutečnostech pro vyhovění žádosti stěžovatele. Krajský soud dostatečně stěžovatele poučil a informoval o tom, jaké skutečnosti jsou při rozhodování o osvobození od soudních poplatků relevantní. Povinností stěžovatele bylo tyto skutečnosti, včetně veškerého osobního majetku, uvést. Bylo též jeho nezpochybnitelným právem sdělit soudu všechny okolnosti týkající se tohoto majetku, například omezení jejich disponibility v důsledku exekučního řízení, údaje mající vliv na zvýšení či snížení ceny majetku, atd. Stěžovatel však i přes jednoznačné a srozumitelné poučení uvedené v prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků soudu nesdělil dostatečné údaje o svém osobním majetku jen s odůvodněním, že tento majetek nemůže být zpeněžen. K tomuto hodnocení je však oprávněn v rámci rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků pouze soud, nikoliv stěžovatel.

pokračování

[23] Vzhledem k tomu, že krajský soud dospěl k závěru o nesplnění stěžovatelovy povinnosti doložit nedostatek prostředků ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s., správně postupoval tak, že výrokem I. nepřiznal stěžovateli osvobození od soudních poplatků a následně výrokem II. zamítl návrh stěžovatele na ustanovení zástupce, neboť jednou z podmínek pro ustanovení zástupce je dle § 35 odst. 8 s. ř. s. naplnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků. Závěr o nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků našel poté svůj odraz nutně také ve výroku V. usnesení krajského soudu; nepřiznal-li krajský soud stěžovateli osvobození od soudních poplatků, musel mu v souladu se zákonem uložit zaplacení soudního poplatku za rozhodnutí o návrhu stěžovatele na přiznání odkladného účinku žalobě.

VII. Návrh stěžovatele na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti

[24] Stěžovatel podal současně s kasační stížností také návrh na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud rozhodl o samotné kasační stížnosti v brzké časové souslednosti, proto již nerozhodoval zvlášť o tomto stěžovatelově návrhu.

VIII. Náklady řízení

[25] Stěžovatel, který neměl v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení (§ 60 odst. 1 s. ř. s.) a žalovanému náklady řízení nevznikly. Proto soud rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 17. července 2014

Zdeněk Kühn
předseda senátu